

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. II. Tranen. Census. De nullitate census creati ex fructibus alterius census, An procedat solùm ex Bulla Pii V. vel etiam de jure communi, & ex infectone usuraria, ita ut census mereatur ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

in Hispania, Germania, in Catalonia & aliis circa eas partes, in quibus dicta Bulla est induciva novæ solemnitatis seu novæ legis non adversantis substantiæ vel naturæ contractus, ita ut non percutiat infectionem usurariam; E conversò autem in Curia Romana irrideretur, qui substinere vellet validitatem censuum creatorum præsertim forma per dictam Bullam præscripta, sive validitatem patet rescissoria & similium; Igitur omnino superflua remanent huiusmodi disputationes potius academicis, & otiosis congruæ.

Est bene verum, quod quidquid sit de aliis regionibus, quoad ea, quæ pertinent ad prædictum Regnum Neapolitanum, probabilior meliusque fundata videtur opinio Curia, contraria verò sapere de abusu, ita paulatim inducto ex originaria assertione *Apost. d. cons. 41.* ita fortè scribentis tanquam Advocati, ut causæ inserviret, non solum quia seniores Regnicolæ, præsertim *Vivus dec. 365, & Rovit. super dicta pragmat. prima de Censibus*, ac alii dixerunt huiusmodi Bullam in materia consulendam esse, Sed clarius, ac meo iudicio evidentissime, reflectendo ad historiam, quæ super eisdem Bullæ *Pianæ* observantia habetur circa alterum Regnum Sicilia ultra Pharam, cui Bulla *Nicolai*, & *pragmatica prima de censibus* sunt communes; Cum enim ibi dictæ Bullæ *Pianæ* observantia multa pareret incommoda, atque reputaretur impracticabilis, Hinc Rex *Philippus Secundus* enixè supplicavit eidem *Pio*, ut dictum Regnum ab huiusmodi Bullæ observantia eximere vellet, sed obtinere non potuit, nisi quasdam declarationes registratas etiam apud *Cenc. & Duar. d. post. eandem Bullam*; Mortuo verò *Pio*, eisdem preces per Archiepiscopum Panormitanum Regium Oratorem ad id specialiter deputatum renovatæ fuerunt apud *Gregor. XIII. successorem* à quo fuerunt exaudiatæ cum aliquibus etiam restrictionibus seu declarationibus, & cum expressa restrictione ad dictum Regnum Sicilia ultra.

Hoc enim clarissimum est argumentum, quod in hoc Regno Sicilia citrà Bulla prædicta sine aliquo dubio recepta fuerit, Tum quia omninò improbabile est, quod idem *Pius* adeo tenaciter donec vixit à dictæ Constitutionis observantia eximere noluerit dictum Regnum Sicilia ultra magis remotum, ubi Nuntium Apostolicum non resinet, ac ubi Sedes Apostolica saltem de facto non habet ea directi domini jura, & quod id tolerare voluerit in isto Regno magis proximo, ubi Nuntium Apostolicum fixum habet, & ubi Sedes habet jura domini directi; Tum etiam quia dum idem *Philippus Secundus* erat Rex utriusque Regni, atque Oratorem ad hunc effectum deputavit, verisimiliter pro utroque supplicasset, dum Bulla *Nicolai* erat utriusque communis; Et sic ad solam veritatem reflectendo, omninò improbabilis videbatur præfata Regnicolarum opinio, quæ tamen utcumque sit ibi de facto servatur; Et quæ observantia est causa temperandi illum rigorem, qui aliàs in stricta juris censura praticari deberet, imputandi fructus solutos in fortem principalem, atque concedendi de facili passim sanatoriam cum clausula *Constituto de vero credito*, operantem effectum retroactivum etiam quoad fructus medio tempore solutos, ut habetur in aliis de materia

hoc eodem tit.

TRANEN, CENSUS

PRO

FRANCISCO AMENDONO

CUM

CAPITULO NAZARENO

Causa disputata in Signatura Gratiæ, & resoluta pro Amendono.

De nullitate census creati ex fructibus alterius census, An procedat solum ex Bulla *Pii V.* vel etiam de iure communi & ex infectione usuraria, ita ut illa admittat satisfactionem necne.

SUMMARIUM.

- 1 **F**Acti series.
- 2 **F**Sanatio nullitatis census ob defectum pecunie innumerata concedi solet per Signaturam Gratiæ cum clausula *Constituto de vero credito*, idque facilius in censibus Regni Neapolitani, & de ratione.
- 3 **D**e iure prohibita est conversio fructuum in fortem.
- 4 **Q**uid de fructibus census affirmativè, contrarium, num. 6.
- 5 **R**etenta etiam opinione, ut non dentur usurarum seu interesse alterius interesse, adhuc tamen iuxta unam opinionem debetur interesse pro fructibus census & de ratione.
- 6 **D**e conclusione, de qua. 4.
- 7 **D**e stylo concedi non solet nova audientia in Signatura Gratiæ.
- 8 **D**e Sanatione census constituti ex fructibus, an concedatur, & concedi vel denegari debeat.
- 9 **I**n quibus propriè cadat anathematis.
- 10 **D**e ponderatione, quod etiam ex censu invalido non sint restituendi vel imputandi fructus percepti.
- 11 **B**ona fides vel simplicitas muliebris non excusat à nullitate census ob defectum pecunie numerata.
- 12 **Q**uid agendum esset in hac censuali materia.

DISC. II.

Etento principio in Curia indubitato, proindeque tenendo in Curia Ecclesiasticis Regni Neapolitani, quod ibi servari debeat in omnibus Bulla *Pii V.* non obstante contraria opinione, quæ in illius laicalibus Tribunalibus tenetur ut disc. præced. Cum Amendonus Barolitanus tanquam hæres Antonia de Micco matris pulsaretur per Capitulum Nazarenum, & Franciscum Antonium Eucarellum, tanquam hæres Horatii Cicchilli pro fructibus unius Census scutorum 85. pro sorte ducatorum 950. Introducta causa coram A. C. per appellationem à quodâ decreto Ordinarii Tranen. contra

eum lato, coram iudice appellationis opposuit de census nullitate, Tum ex defectu pecuniæ numeratæ contrâ formam præscriptam à Bulla Pii V. Tum fortius quia in parte census fuerat creatus ex fructibus alterius census, unde creditorum defensores agnoscetes non posse causam defendere, timentesque de sententia absolutoria declarante fortem cum fructibus indebitè solutis extinctam esse, adierunt Signaturam Gratia pro sanatione, quam ego scribens pro debitore dicebam denegandam esse saltem pro rata ducatorum 360. profu&ibus antiquioris census ducatorum 441. conuersis in fortem. ita cum alia partita ex causa mutui confessati adactam, & propofita causa per *Marazzanum*, satis scissa erant vota Prælatorum.

Cum enim quoties agitur de nullitate proveniente solùm à solemnitate, vel novo iure introducto per dictam Bullam Pii, sanatio passim concedi solet cum clausula, *Constito de vero credito*, facilius verò in censibus Regni Neapolitani, ubi ob opinionem, quæ ibi habetur, excusabiles videntur contrahentes, adeo ut ejusdem census ex aliis causis quàm ex fructibus creati sanationi egomet non contradicerem; Idcirco punctus difficultatis erat, an hæc nullitas proveniret ex nova dictæ Constitutionis dispositione, vel potius ex iure communi prohibente conversionem fructuum in fortem juxta dispositionem *textus in l. finali Cod. de usuris cum concord. per Merlin. decis. 409. alias 301. par. 5. rec. Andreol. controu. 110. Leotar. de usuris quasi. 86. cum duabus sequen.* Et sic an Bulla in hac parte fit inductiva novi juris vel potius declaratiua antiqui.

Tenentes partes creditoris se fundabant in speciali auctoritate *Duardi in tract. de censibus §. 4. qu. 38.* ubi in specie, ex rationibus & auctoritatibus ibidem deductis, dicit istum contractum de jure communi, & seclusa Bulla Pii sublineri, quod etiam de fructibus, quos ibi *tercias* vocant licetè convertendis in capitale, firmant communiter DD. utriusque Siciliæ, atque ita passim seruetur, ut præsertim *Costanz. in l. ult. C. de fidei. usur. Rovit. pragm. 1. de cens. n. 10. Ciurba decis. 24. nn. 34. & seqq. & communiter.*

Quinimò licet in utroque Regno, præsertim verò in isto Siciliæ citrà, reprobata sententia *Cagnoli & sequacium*, receptissima sit opinio damnans interesse alterius interesse, ac accessiones accessionum, ut latè *apud Rovit. decis. 9. & alios passim*, Nihilominus receptissimum pariter est, per mortuum debitorem fructuum census deberi interesse, quod ibi habitis requisitis *Paul. de Castr. pro notoriis & probatis ex sola mora* decernitur juxta *decis. Franchi 254.* quæ ibi magistralis in materia reputatur, ubi ea satis congrua & probabilis ratio adducitur, quod cum fors census, etiam seclusa Bulla Pii, vel juxta Bullam *Nicolai*, vel ex natura contractus, ac intentione juris communis sit demortua & perpetuò irrepitibilis ex parte creditoris, idcirco fructus, ita pro nostro loquendi usu nuncupati, dicuntur stare de per se, ac importare debitum potius sortis quàm usurarum seu accessionum; Quo posito infertur, nil prohibere, ut quemadmodum probatis requisitis lucris cessantis, vel damni emergentis, vel illis præsuppositis pro probatis & notoriis, tale debitum sit aptum ad productionem interesse, ita nil prohibere debet novi census creationem ex vero & legitimo debito de jure communi non prohibitam.

Alii verò inhærentes auctoritatibus ac rationibus à me deductis erant, in contrariâ sententia,

quod scilicet hæc prohibitio resultaret à jure communi, ex cuius intentione talis contractus tanquam anathocismus, vel anathocismi species esset usurarius *Navarr. de usuris n. 94. Boccaco. de cens. par. 1. numer. 10. Vivius decis. 369. n. 13. Felician. de cens. lib. 1. cap. 9. vers. Septimam conditionem*, qui satis contrâ istam contractus speciem invehit, eam exagerrando Reipublicæ nimis perniciosam, atque hunc sensum habuit *Rota in Romana præcensi canonis seu census 22. Junii 1606. coram Manzanedo num. 12. impress. post Cenc. prima impressionis decis. 36. par. 2. alias decis. 379. post eundem recentioris impressionis, & eodem numero post Duardum eodem tract.*

Si Pontifex *Innocentius* simpliciter negotium remississet ad vota, absque proprii sensus expressione, utique pro sanatione resolutio prodidisset, quoniam major, & fortè sanior pars primam opinionem sequebatur, sed quoniam ipse insinuaverat, probabilior sibi videri alteram, istumque esse, quoniam illius Regni, in quo ipse per plures annos Nuntius Apostolici munus gesserat, idcirco negativa resolutio prodidit pro hac rata, illam concedendo pro alia; Verùm hujus gratiæ nullus erat effectus, quoniam cum census creatus esset usque ab anno 1608. idcirco fructus istius ratæ infectæ absorbebant totum; Cumque contrâ stylum (ita ut Curia visa fuerit res omninò nova) idem Pontifex concessisset novam audientiam, mandando causam denuò proponi in sequenti Signatura; Hinc proponente *Emerico*, acerrima habita fuit disputatio, ita ut major pars classicorum Advocatorum Curia seriperit pro creditore, ob unionem & assistentiam quamplurium creditorum consimiles census satis notabiles ita creatos habentium, Adhuc tamen perstitum fuit in decidis, unde creditor acquievit, & credo quod concordia in partibus controversiam terminaverit; Sed quomodò rerum status immutatur de fun&o *Innocentio*, sub *Alexandro* successore in hoc propriam opinionem non declarante, cum consimiles sanationes essent petita, absque ferè votorum discrepantia plures inhærendo fundamentis primæ opinionis, illa concessa fuit, atque in hoc sensu verè perfiksit Signatura.

Reflectendo autem ad veritatem, perpensis hinc inde fundamentis, ac rationibus, mihi quoque dicta prima opinio pro sanationis concessiõe probabilior videbatur, ex ratione potissimum ponderata in allegata *decis. Franch.* quod ob sortem demortuam, verè & propriè isti fructus dici non possunt usura vel accessiones ex pecunia, sed potius important creditum independens stans de per se, productum ab eo jure censuali; Ac etiam quia ut habetur in eadem *dec. 409. Merlin. alias 301. par. 5. rec.* anathocismus verè & propriè intrat in usuris odiosis, & ex quadam juris civilis potius permissione quàm canonizatione debitis, unde propterea intrare non videtur in hujusmodi fructibus à jure Canonico & Apostolicis Constitutionibus expressè canonizatis.

Verùm è conversò magnam vim faciebat modus, cum quo *Pius V.* hujusmodi conversionem fructuum in sortem prohibet, adjiçiendo dictione *Omninò* indicativam cujusdam præcisæ voluntatis prohibendi actum tanquam usurarium & intrinsecè malum; Ubi enim super actus validitate nulla urgeret ratio dubitandi, sed de plano, circumscripta nova lege, validus reputaretur, tunc dici posset Bullam prædictam in hac parte esse inductivam novi juris omninò positivi, ac exorbitantia

ductivam novi juris omninò positivi, ac exorbitantis à jure communi; cui per sanationem dispensatur, sed cum probabiliter posset dubitari, ad eò ut talietiam lege seclusa urgerent rationes hinc inde, idcirco id facti stingingere videbatur, ut hujusmodi lex potius esset declarativa, quam de novo dispositiva.

10 Adhuc tamen hoc non obstante, mihi videbatur hujusmodi ultimam ponderationem satis considerabilem esse in ordine ad denegandam sanationem, ita & taliter quod, contractus canonizaretur, non autem quod exinde inferri posset ad infectionem usurariam, cujus ratione fructus soluti imputari deberent in sortem principalem, quoniam saltem hæc opinionum dubietas, potissimè verò, quod ex more regionis de facto, etiam apud probos & doctos viros contractus validus reputatur, atque in judicio canonizatur, ita ut cesset omnis fraudis & calliditatis usurariae suspicio, id esse debeat justa causa, ob quam etiam in foro externo creditor ratione bonæ fidei percipere ac suos facere potuerit fructus jam exactos & consumptos, ex iis, quæ in simili habentur deducta in *Baren. disc. 17. & in aliis sub tit. de usuris.*

11 Licet enim in foro externo receptum fit in materia usuraria bonam fidem non excusare, quamvis ageretur de mulieribus & rusticis, seu aliis jurum ignavis, quia ignorantia juris non excusat ob facilitatem consulendi peritos, ut ultrà generalia, in specialibus terminis fructuum indebitè perceptorum per mulierem ex censu creato contra formam Bullæ Pii Seraph. dec. 1008. cum aliis de quibus in *d. Baren. sub tit. de usur. disc. 17.* Attamen id recipiendum rectè venit ubi jus est clarum, ita ut ejus ignarus de facili peritos consulendo, de illo certificari potuerit, quod in præsentem dici non potest, cum etiam apud Sapientes eadem haberetur opinio ita publicè prædicata, atque à judicibus & Tribunalibus canonizata, ideoque videtur nimis rigor hujusmodi imputationem decernere.

12 Sanctius autem videretur, quod ad hujusmodi, ac pleraque alias usurarias quæstiones dirimendas, nova & generalis declaratio Apostolica de consensu Principum Catholicorum, ac prævio concordati tractatu emanaret, quia si in hac præsertim materia passim sanationes conceduntur, hinc proinde ad quædam formalitatis speciem hæc prohibitio reducta videtur, & quasi quod justitia vel injustitia contractus pendeat à qualitate Tribunalium, in quibus causas agitari contingat, quod videtur absurdum, quia una ubiq; æqualis debet esse lex vel opinio, animarum & conscientiarum regulativa. ut etiam generaliter practicatur in materia usuraria, quod in una ditione aliqui contractus reputantur liciti, & in altera illiciti & usurarii, ut frequenter habetur in sua materia *sub titulo de usuris.* Et tamen unum est principium divinum & naturale inalterabile, & super quo neq; Pontifex, multò minus alii Principes dispensare possunt, unaque est conscientia. Igitur inter ejusdem Catholicæ Religionis professores tanta varietas super eodem principio, parum commendabilis videtur, præsertim intra ipsa Ecclesiæ Catholicæ viscera.

BAREN. CENSVS

PRO

MARTINO DE CORDE.

CUM

JACOBO SALUTIO.

Causa decisa per Rotam pro Cordè.

De sanatoria concessa per Signaturam cum clausula *arbitrio Rotæ*, denegata ex eo, quod tardè petita esset post latas sententias super census invaliditate, per quas quæsitum dicitur jus debitori, ideoque non concedenda.

SUMMARIUM.

- 1 **C**ausa controversia super deneganda sanatione alias concedi solitare non integra.
- 2 De sanatione concessa cum clausula, arbitrio, & de istius clausula operatione.
- 3 Quando arbitrium sit interponendum nec nò.
- 4 Concedi non solet sanatio post sententiam.
- 5 Regulariter re integra quomodo sanatio concedi soleat.
- 6 Concessa validat actum ab initio cum retrotractione.
- 7 An pretium rei vendita converti possit in censum.
- 8 Census non potest excedere fructus rei censita, ad quorum ratam solum subsistetur.
- 9 De stylo Signaturæ rescribendi in hac materia sanationis.
- 10 Quando ad hunc effectum dicatur res integra nec nò ad effectum concedendi vel respectivè denegandi sanationem.

DISC. III.

Ostquam juxta facti seriem de qua in hac eadem causa *sub tit. de usur. disc. 17.* census creatus ex pretio rei vendita non servata forma Bullæ Pii V. declaratus fuit invalidus, creditor adiit Signaturam Sanctissimi pro sanatione, Et quamvis creditum esset verum & legitimum, ita ut de jure communi nulla concurreret prohibitio, quin ex eo census creari posset, unde quado sanatio re integra petita esset, de plano concedi debuerit, dum solita clausula, *confitro de vero credito*, erat de plano justificabilis, Nihilominus, me pro debitore opponente quod petitio esset congrua, ut potè re non integra, & post duas sententias, Ordinarii scilicet & A. C. ac decisionem Rotalem super contractus invaliditate, ac successivè usuratum excedentium fructus ipsius rei vendita imputationem in sortem, Idcirco attento quod causa pendebat in Rota, eidem rescriptum fuit de sanatione cum clausula *arbitrio*, quæ operatur, ut Papa nihil determinet, sed remittat Tribunali seu judici, cui rescribit An sit locus concessionis & executioni gratiæ nec nò.

Assumpta igitur de super disputatione in Rota co-